

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av sjukförsäkringslagen, lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner samt arbetspensionslagarna

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av sjukförsäkringslagen, lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner samt arbetspensionslagarna (RP 181/2022 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig Kaisu Harju-Kolkka, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Eva Aalto, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Eva Ojala, social- och hälsovårdsministeriet
- utvecklingschef Janne Pulkkinen, Pensionsskyddscentralen
- jurist Tuula Alatalo, Folkpensionsanstalten
- jurist Heidi Giss-Hannikainen, Folkpensionsanstalten
- ansvarig planerare Marjut Hevosmaa, Folkpensionsanstalten
- ledande forskare Taina Leinonen, Arbetshälsoinstitutet
- ledande expert Katri Ojala, Akava ry
- expert Mikko Räsänen, Finlands näringsliv rf
- förhandlingschef Anna Kukka, Kommun- och välfärdsområdesarbetsgivarna KT
- specialsakkunnig Päivi Opari, SOSTE Finlands social och hälsa rf
- jurist Samppa Koskela, STTK rf
- chef för sociala frågor Pirjo Väänänen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- expert i samhällspåverkan Turkka Sinisalo, Arbetspensionsförsäkrarna TELA rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt
- Centralförbundet för Mental Hälsa rf.

Betänkande ShUB 19/2022 rd

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår ändringar i sjukförsäkringslagen, lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner, lagen om pension för arbetstagare, lagen om pension för företagare, lagen om pension för lantbruksföretagare, lagen om sjömanspensioner och pensionslagen för den offentliga sektorn.

Förslagen i propositionen hänför sig delvis till det mål i regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering som gäller en reform av rehabiliteringssystemet utifrån rehabiliteringskommitténs förslag. Till övriga delar syftar förslagen till att förtydliga verkställandet och förbättra likabehandlingen av förmånstagarna och de som ansöker om förmåner.

Förutsättningarna för erhållande av partiell sjukdagpenning samt maximitiden för partiell sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen föreslås bli ändrad. Syftet med ändringarna är att bidra till att människor stannar i arbetslivet och återgår till heltidsarbete.

Det föreslås att villkoren för beviljande av Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenningförmån ändras i de fall då personer är förhindrade att förvärvsarbeta, i fråga om rehabiliteringspenning för väntetid och mellanliggande tid samt beträffande rehabiliteringspenning som betalas för tid i arbetsprövning enligt lagen om företagshälsovård. Samtidigt föreslås mindre ändringar i fråga om den retroaktiva ansökningstiden för rehabiliteringspenning och ansvarsfördelningen inom yrkesinriktad rehabilitering.

Det föreslås att förutsättningarna för arbetspensionsrehabilitering ändras i fråga om bedömningen av hur den som ansöker om rehabilitering har etablerat sig i arbetslivet. Dessutom föreslås det att det till arbetspensionslagarna fogas bestämmelser om avbrytande av rehabiliteringspenning och rehabiliteringstillägg. Till både arbetspensionslagarna och den förmånslagstiftning som tillämpas av Folkpensionsanstalten fogas bestämmelser som möjliggör regressindrivning av rehabiliteringspenningförmåner mellan arbetspensionsanstalterna och Folkpensionsanstalten.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2023 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2023.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Regeringen föreslår ändringar i sjukförsäkringslagen (1224/2004), lagen om Folkpensionsanstaltens rehabiliteringsförmåner och rehabiliteringspenningförmåner (566/2005, rehabiliteringslagen), lagen om pension för arbetstagare (395/2006), lagen om pension för företagare (1272/2006), lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006), lagen om sjömanspensioner (1290/2006) och pensionslagen för den offentliga sektorn (81/2016). De föreslagna ändringarna hänför sig till det mål i regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering som gäller en reform av rehabiliteringssystemet utifrån rehabiliteringskommitténs förslag. Dessutom syftar förslagen till att förtydliga verkställandet och förbättra likabehandlingen av förmånstagarna och de

Betänkande ShUB 19/2022 rd

som ansöker om förmåner. Social- och hälsovårdsutskottet anser att propositionen är motiverad och tillstyrker lagförslagen utan ändringar.

Ändringarna i sjukförsäkringslagen

I propositionen föreslås flera ändringar i sjukförsäkringslagen. Ändringarna syftar till att främja användningen av partiell sjukdagpenning.

Det föreslås att definitionen av heltidsarbete som är en förutsättning för partiell sjukdagpenning ändras så att heltidsarbete i regel avser arbete där den ordinarie arbetstiden är minst 30 timmar i veckan. Den föreslagna ändringen gör det möjligt att få partiell sjukdagpenning för de arbetstagare vars avtalade arbetstid inte motsvarar den ordinarie arbetstiden för en heltidsanställd enligt kollektivavtalen i branschen eller den ordinarie arbetstid som avses i arbetstidslagen (872/2019).

Dessutom föreslås det att inledande av deltidarbete redan under självrisktiden för sjukdagpenning inte ska hindra att självrisktiden löper ut och att partiell sjukdagpenning erhålls. Enligt den gällande lagen kan man komma överens om att deltidarbetet börjar tidigast efter självrisktiden. Självrisktiden är dagen för insjuknandet och därpå följande 9 vardagar. Efter den föreslagna ändringen kan ett avtal om deltidarbete således vara i kraft redan från det att arbetsoförmågan började. Det föreslås också att maximitiden för partiell sjukdagpenning förlängs från 120 dagar till 150 vardagar, vilket förbättrar situationen för dem vars nuvarande maximitid inte räcker till för att återställa arbetsförmågan.

Utskottet välkomnar att möjligheterna att utnyttja partiell sjukdagpenning främjas för att stärka möjligheterna att stanna kvar i arbetslivet och återgå till arbetslivet. Partiell sjukdagpenning har konstaterats stödja återgången till arbete på heltid samt minska användningen av full sjukdagpenning och övergången till full invalidpension. Dessutom kan det öka deltagandet i arbetet senare och sänka kostnaderna för arbetsoförmåga. Utskottet välkomnar att frånvaron från heltidsarbetet kan minskas när deltidarbete är möjligt med tanke på personens hälsotillstånd och återhämtning. Utskottet betonar att medvetenheten om åtgärder som stöder möjligheterna att återgå till arbetet och stanna kvar i arbetslivet bör ökas ytterligare hos arbetstagarna och arbetsgivarna samt hos företagshälsovården och andra hälso- och sjukvårdsenheter.

Utskottet betonar dock att en allmän förutsättning för partiell sjukdagpenning också i fortsättningen är att arbetstagaren och arbetsgivaren kommer överens om deltidarbete. En ytterligare förutsättning är att arbetet utförs utan att arbetstagarens hälsa och återhämtning äventyras. Arbetstagaren har alltid rätt att under arbetsoförmåga vara frånvarande från arbetsplatsen, och också det arbete under självrisktiden som föreslås i propositionen baserar sig på frivillighet.

Sakkunniga har påpekat att det bör föreskrivas om full lön för deltidarbete i arbetsavtalslagen för att lagen inte ska tolkas fel och för att arbetstagarens rätt till lön för sjukdomstid inte ska äventyras. Enligt propositionsmotiven (s. 29) har en arbetstagare som arbetar under självrisktiden rätt till full lön, det vill säga övergången till deltidarbete orsakar inte någon inkomstförlust under självrisktiden. Om ett kollektivavtal tillämpas på arbetstagaren och kollektivavtalet innehåller bestämmelser om lön för sjuktid, betalas till arbetstagaren en kollektivavtalsenlig lön som motsvarar lönen för sjukdomstiden under partiell sjukledighet. Detta täcker hela den period som enligt kollek-

Betänkande ShUB 19/2022 rd

tivavtalet omfattas av skyldigheten att betala lön för sjukdomstiden. Om kollektivavtal inte tillämpas på arbetstagaren, betalas lön för sjukledighet på heltid liksom lön för partiell sjukledighet enligt arbetsavtalslagen för nio dagar, det vill säga för motsvarande tid som den självrisktid som hänför sig till partiell sjukdagpenning. Utifrån propositionen anser utskottet att arbetstagarens rätt till lön är tryggad enligt den gällande arbetsavtalslagen och att arbetsavtalslagen inte behöver preciseras i detta sammanhang.

I propositionen föreslås det också att sjukförsäkringslagens bestämmelse om föräldradagpenning ändras så att skötseln av ett förtroendeuppdrag inom välfärdsområdet inte ska betraktas som förvärvsarbete som hindrar utbetalning av föräldradagpenning. Utskottet anser det motiverat att bestämmelsen ändras på det föreslagna sättet så att den motsvarar bestämmelsen om kommunala förtroendeuppdrag i den gällande lagen.

Ändringarna i rehabiliteringslagen och arbetspensionslagarna

I propositionen föreslås det flera ändringar som förtydligar förutsättningarna för beviljande av rehabiliteringspenning som betalas av Folkpensionsanstalten.

Betalning av rehabiliteringspenning enligt propositionen förutsätter inte längre att den som står utanför arbetslivet under tiden för yrkesinriktad rehabilitering enligt 6 § är helt förhindrad att arbeta på rehabiliteringsdagen. Rehabiliteringsdagens dagliga längd undersöks inte heller. Dessutom föreslås det i propositionen att rehabiliteringspenning kan betalas för väntetiden och den mellanliggande tiden inom den yrkesinriktade rehabiliteringen, om rehabiliteringsklienten inte får utkomst av arbete under den tiden. Genom ändringen behöver en rehabiliteringsklient inte ansöka om en annan förmån eller tidsbegränsad rehabiliteringspenning för dagarna mellan rehabiliteringen, utan hans eller hennes försörjning är på förhand tryggad med full rehabiliteringspenning under hela rehabiliteringstiden.

Det föreslås att den retroaktiva ansökningstiden för rehabiliteringspenning förlängs från nuvarande fyra månader till sex månader, så att ansökningstiden är den samma som för rehabiliteringspenning för arbetspensionsrehabilitering. Regeringen föreslår också att självrisktiden för rehabiliteringspenning slopas i de fall där rehabiliteringen föregås av utkomststöd. Det föreslås att det till lagen fogas särskilda villkor för beviljande av rehabiliteringspenning för tiden för arbetsprövning som ordnats med stöd av lagen om företagshälsovård.

I propositionen föreslås det dessutom att ansvarsfördelningen i fråga om yrkesinriktad rehabilitering preciseras. Folkpensionsanstalten är inte skyldig att ordna yrkesinriktad rehabilitering, om den försäkrade har fått ett förhandsbeslut om rätt till arbetspensionsrehabilitering och beslutet är i kraft vid ansökan om rehabilitering. Detta förtydligar ansvarsfördelningen mellan Folkpensionsanstalten och arbetspensionsanstalterna och försnabbar utredningen av rehabiliteringsansvaret. Dessutom föreslås det att bestämmelserna om regressindrivning i rehabiliteringslagen och arbetspensionslagarna förtydligas. Det minskar behovet av att rikta återkrav mot förmånstagaren, om arbetspensionsanstalten eller Folkpensionsanstalten beviljat rehabiliteringspenningförmån retroaktivt för den tid som den andra anstalten har betalat en förmån.

Betänkande ShUB 19/2022 rd

När det gäller arbetspensionslagarna föreslås det att förutsättningarna för arbetspensionsrehabilitering ändras i fråga om bedömningen av hur den som ansöker om rehabilitering har etablerat sig i arbetslivet. Dessutom föreslås det att det till arbetspensionslagarna fogas bestämmelser om avbrytande av rehabiliteringspenning och rehabiliteringstillägg.

Utskottet konstaterar att de föreslagna ändringarna förtydligar och preciserar förutsättningarna för beviljande av rehabiliteringspenningförmån och förtydligar verkställigheten. Förtydligandet av förutsättningarna för betalning av rehabiliteringspenning och grunderna för fastställande av den ökar också de försäkrades jämlikhet och förutsägbarheten i förmånsbesluten. De ändringar som föreslås i arbetspensionslagarna förenklar och förtydligar verkställigheten av arbetspensionsrehabilitering. De nya bestämmelserna skapar också en tydligare grund än för närvarande för arbetspensionsanstalternas och Folkpensionsanstaltens lagstadgade ansvarsfördelning inom yrkesinriktad rehabilitering.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1—7 i proposition RP 181/2022 rd utan ändringar.

Helsingfors 20.10.2022

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Markus Lohi cent
vice ordförande Mia Laiho saml
medlem Pekka Aittakumpu cent
medlem Kim Berg sd
medlem Kaisa Juuso saf
medlem Arja Juvonen saf
medlem Pia Kauma saml
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Noora Koponen gröna
medlem Terhi Koulumies saml
medlem Merja Kyllönen vänst
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Minna Reijonen saf
medlem Heidi Viljanen sd.

Sekreterare var

utskottsråd Sanna Pekkarinen.